

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 30 października 2018 r.

Pozycja 147

POSTANOWIENIE z dnia 13 kwietnia 2018 r. Sygn. akt Ts 4/17*

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Michał Warcíński,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.J. w sprawie zgodności:

- 1) art. 923-921 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822) z art. 2 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji,
- 2) art. 394 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822) z art. 2 oraz art. 45 ust. 1 oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji,
- 3) art. 117 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822) z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej z 9 stycznia 2017 r. (data nadania) M.J. (dalej: skarżący) wniósł o stwierdzenie, że art. 913-921 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822; dalej: k.p.c.) są niezgodne z art. 2 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 394 § 1 k.p.c. jest niezgodny z art. 2, art. 45 ust. 1 oraz z art. 176 ust. 1 Konstytucji, zaś art. 117 § 2 k.p.c. w zakresie, w jakim przewiduje obowiązek udowodnienia okoliczności wskazanych w oświadczeniu, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została wniesiona na tle następującego stanu faktycznego. Skarżący, występując w charakterze wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym toczącym się przed Sądem Rejonowym w K., domagał się wyjawienia majątku przez dłużnika. Na posiedzeniu 18 grudnia 2015 r. Sąd Rejonowy w K. wydał postanowienie (sygn. akt [...]); dalej: postanowienie Sądu Rejonowego z 18 grudnia 2015 r.) nakazujące dłużnikowi złożenie wykazu majątku – z wymienieniem rzeczy i miejsca, gdzie się znajdują, i odebrał przekazany przez dłużnika ustnie wykaz do protokołu, wraz z przyrzeczeniem, że wykaz jest zupełny i prawdziwy. 19 marca 2016 r. skarżący przedłożył do Sądu Rejonowego w K. wniosek o zobowiązanie dłużnika do okazania w terminie 14 dni aktu zgonu rodziców oraz odpisu

* Postanowieniem z 18 października 2018 r. sprostowano oczywistą omyłkę pisarską.

księgi wieczystej nieruchomości, którą po nich dziedziczy. 3 sierpnia 2016 r. Sąd Rejonowy w K. Wydział I Cywilny wydał postanowienie (sygn. akt [...]; dalej: postanowienie Sądu Rejonowego z 3 sierpnia 2016 r.) o odrzuceniu powyższego wniosku, wskazując, że zgodnie z art. 918¹ k.p.c. nowy wniosek w przedmiocie nakazu wyjawienia majątku przez dłużnika może być procedowany dopiero po upływie roku od dnia, w którym dłużnik poprzednio wyjawiał majątek. Skarżący wniósł zażalenie na to postanowienie. Sąd Okręgowy w O. Wydział Cywilny Odwoławczy postanowieniem z 19 października 2016 r. (sygn. akt [...]; dalej: postanowienie Sądu Okręgowego) oddalił zażalenie skarżącego. Powyższe postanowienie Sąd uzasadnił wskazując, że wierzyciel miał możliwość kwestionowania odebranego od dłużnika oświadczenia o jego składnikach majątkowych, jako że na postanowienie sądu w przedmiocie wyjawienia majątku przysługiwało skarżącemu zażalenie (zgodnie z art. 915 § 3 k.p.c.). Sąd podkreślił też, że stworzono wierzycielowi możliwość udziału w postępowaniu, a on nie stawiał się na posiedzeniu, brak jest więc podstaw do kwestionowania sposobu złożenia przez dłużnika wykazu majątku w toku tego postępowania.

Sędzia Trybunału Konstytucyjnego, działając na podstawie art. 61 ust. 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: u.o.t.p. TK), zarządzeniem z 24 marca 2017 r. wezwał skarżącego do skonkretyzowania przedmiotu skargi przez: dokładne określenie przepisów, na podstawie których Sąd Okręgowy w O. Wydział II Cywilny Odwoławczy w postanowieniu z 19 października 2016 r. (sygn. akt [...]) orzekł ostatecznie o prawach lub wolnościach skarżącego; dokładne wskazanie, jakie prawa lub wolności wyrażone w art. 176 ust. 1, art. 45 ust. 1 oraz art. 2 Konstytucji i w jaki sposób zostały naruszone przez przepisy, określone jako przedmiot skargi; doręczenie: 3 kopii orzeczeń wydanych w sprawie w ramach wyczerpania drogi prawnej, 5 egzemplarzy skargi konstytucyjnej opatrzonej przez pełnomocnika skarżącego podpisem (nie parafą); pełnomocnictwa szczególnego do sporządzenia skargi konstytucyjnej i reprezentowania skarżącego w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym (i 4 kopii), określającego dokładnie sprawę, do której zostało udzielone (tj. przedmiot skargi). Trybunał zwrócił się też do pełnomocnika skarżącego o złożenie pisemnego oświadczenia, czy sporządził wniesioną skargę konstytucyjną.

Pismem z 13 kwietnia 2017 r. (data nadania) adwokat skarżącego odniósł się do powyższego zarządzenia. Oświadczył, że sporządził wniesioną skargę konstytucyjną, przedłożył kopie postanowienia Sądu Okręgowego w O. oraz pełnomocnictwo szczególne do wniesienia skargi konstytucyjnej.

Skarżący w złożonych do Trybunału pismach procesowych podnosi, że postępowanie o wyjawienie majątku ma cechy instytucji fasadowej i jest postępowaniem pozornym, narusza więc prawo do skutecznej egzekucji prawomocnego orzeczenia wywodzone z art. 45 ust. 1 Konstytucji i zasady demokratycznego państwa prawa statuowane w art. 2 Konstytucji. Skarżący dodaje, że orzeczenie nakazujące wyjawienie majątku przez dłużnika jest traktowane jako orzeczenie kończące postępowanie w sprawie, skoro zaś postanowienie jest wydawane na wniosek wierzyciela, to faktycznie wierzyciel nie może go zaskarżyć. Uważa również, że art. 394 k.p.c. powinien wprowadzać zasadę, iż każde postępowanie jest dwuinstancyjne, tj. wszystkie orzeczenia pierwszej instancji są zaskarżalne, albowiem obecny kształt tego przepisu jest niezgodny z art. 176 ust. 1 Konstytucji, w myśl którego postępowanie przed sądem jest dwuinstancyjne.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 u.o.t.p. TK skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybu-

nał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań, jest oczywiście bezzasadna, a także gdy zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 59 ust. 1 pkt 2-4 u.o.t.p. TK.

2. Skarżący uczynił przedmiotem zaskarżenia art. 117 § 2, art. 394 § 1 oraz artykuły 913-921 k.p.c.

W związku z tym, że pełnomocnictwo szczególne, nadesłane przez pełnomocnika skarżącego nie obejmuje swym zakresem art. 921 k.p.c., zaś art. 918 k.p.c., w myśl art. 63 pkt 6 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 1997 r. poz. 121, Nr 769) został uchylony z dniem 1 stycznia 2001 r., Trybunał objął badaniem przepisy artykułów: 117 § 2, 394 § 1, 913-917, 918¹ oraz 919-921 k.p.c.

Artykuł 117 § 2 k.p.c. stanowi, że osoba fizyczna, niezwolniona przez sąd od kosztów sądowych, może domagać się ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Zgodnie z art. 394 § 1 k.p.c. zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienie sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie oraz na inne – enumeratywnie wymienione w tym przepisie postanowienia i zarządzenia przewodniczącego. Artykuły od 913 do 920¹ k.p.c. określają procedurę wyjawienia, na potrzeby egzekucji, majątku dłużnika, który nie jest znany wierzycielowi. Jeżeli majątek dłużnika nie rokuje zaspokojenia egzekwowanych należności, wierzyciel może zażądać zobowiązania dłużnika do złożenia wykazu majątku oraz do złożenia przyrzeczenia o prawdziwości i zupełności tego wykazu (art. 913 k.p.c.). Sąd rozpoznaje wniosek po wezwaniu i wysłuchaniu stron, jeżeli się stawia, a wykaz i przyrzeczenie odbiera niezwłocznie. Na postanowienie sądu w przedmiocie wyjawienia majątku przysługuje zażalenie, które nie tamuje wykonania tego postanowienia (art. 915 k.p.c.). Dłużnik, który złożył przyrzeczenie, jest zobowiązany do złożenia nowego wykazu i przyrzeczenia na żądanie wierzyciela, gdy od złożenia przyrzeczenia minął jeden rok (art. 918¹ k.p.c.).

3. W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo na zasadach określonych w ustawie wnieść skargę w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Zgodnie z art. 53 ust. 1 pkt 1-4 u.o.t.p. TK skarga konstytucyjna powinna zawierać: określenie kwestionowanego przepisu, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji; wskazanie, która konstytucyjna wolność lub prawo skarżącego, i jaki sposób – zdaniem skarżącego – zostały naruszone; uzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ustawy ze wskazaną wolnością lub prawem konstytucyjnym skarżącego, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie. Trybunał przypomina także, że w myśl art. 53 ust. 2 pkt 3 do skargi dołączyć należy m.in. pełnomocnictwo szczególne, tj. takie, które uprawnia pełnomocnika do działania za mocodawcę w konkretnej sprawie przed Trybunałem Konstytucyjnym.

4. Trybunał stwierdza, że istotą zawartych w skardze zarzutów jest, iż postępowanie w sprawie wyjawienia majątku dłużnika, konstruowane w przepisach części III tytułu II działu V k.p.c., jest niekonstytucyjne, jako że brak jest możliwości skutecznego zaskarżenia postanowienia sądu w przedmiocie nakazu wyjawienia majątku przez dłużnika. Skarżący zauważa, że postanowienie sądu wydawane w toku tego postępowania formułuje jedynie nakaz wyjawienia majątku dłużnika, nie dotyczy natomiast treści oświadczenia dłużnika, w związku z czym zażalenie na to postanowienie nie może dotyczyć sposobu, w jaki dłużnik wypełnia

obowiązek ujawnienia majątku. Dodaje, że nie mógł odwołać się od postanowienia Sądu Rejonowego z 18 grudnia 2015 r. o nakazie wyjawienia majątku dłużnika, gdyż było to orzeczenie uwzględniające jego roszczenie jako wierzyciela. Powyższe argumenty zdaniem skarżącego wskazują, że postępowanie w sprawie ujawnienia majątku dłużnika jest fasadowe i nieefektywne.

W złożonej skardze jako ostateczne orzeczenie w sprawie wskazano postanowienie Sądu Okręgowego, które oddała zażalenie na postanowienie Sądu Rejonowego z 3 sierpnia 2016 r. W uzasadnieniu postanowienia sąd II instancji przychylił się do opinii sądu orzekającego w I instancji, który ustalił, że pismo skarżącego w sprawie nakazu uzupełniania sporządzonego trzy miesiące wcześniej wykazu majątku przez dłużnika należy uznać za wniosek o kolejny nakaz wyjawienia majątku. Sąd Rejonowy uznał, na podstawie art. 918¹ k.p.c., że ponowne odebranie wykazu majątku jest niedopuszczalne przed upływem roku od złożenia takiego wykazu i przyrzeczenia przez dłużnika. W oparciu o dołączone do skargi akta sprawy Trybunał konstatuje, że sądy obu instancji orzekające w tym postępowaniu badały, czy skarżący mógł uzyskać uzupełnienie wykazu majątku dłużnika w wyniku złożenia przez niego ponownego wniosku, nie rozstrzygały natomiast o prawie do zaskarżenia postanowienia Sądu Rejonowego z 18 grudnia 2015 r.

W świetle powyższego Trybunał stwierdza, że zarzuty skarżącego nie mają *de facto* związku ze sprawą, w której orzekał Sąd Okręgowy. Zagadnienia braku możliwości zaskarżenia, jak wskazuje również uzasadnienie postanowienia Sądu Okręgowego, dotyczą bowiem postępowania w sprawie wyjawienia majątku dłużnika zakończonego postanowieniem Sądu Rejonowego z 18 grudnia 2015 r., które uprawomocniło się z dniem upływu terminu skutecznego złożenia zażalenia na to postanowienie. Skutkiem tego, kolejne postanowienia w sprawie ujawnienia majątku dłużnika nie dotyczą już zagadnienia możliwości zażalenia postanowienia wydanego w tym postępowaniu.

Należy uznać, że skarżący nie wykazał istnienia związku koniecznego (typu *conditio sine qua non*) pomiędzy zarzucanym naruszeniem wolności (praw) konstytucyjnych a postanowieniem Sądu Okręgowego, które jego zdaniem było w tej sprawie ostateczne. Powyższa okoliczność, na podstawie art. 79 ust. 1 Konstytucji i art. 53 ust. 1 pkt. 1 i 2 w związku z art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p. TK przesądza o konieczności odmowy nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

5. Niezależnie od powyższego Trybunał stwierdza, że zaskarżone artykuły: 117 § 2, 913-917 oraz 919-921 k.p.c. nie stanowią podstawy postanowienia wskazanego jako ostateczne, co jest samodzielną przesłanką odmowy nadania biegu skardze konstytucyjnej w ich zakresie, gdyż ocena ich konstytucyjności jest niedopuszczalna (art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK).

6. Trybunał zauważa również, że skarżący, mimo wezwania do uzupełnienia braków zarządzeniem Sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 24 marca 2017 r., nie sprecyzował, na czym polega niezgodność wskazanych w skardze przepisów k.p.c. z przytoczonymi wzorcami konstytucyjnymi. Trzeba przypomnieć, że brak uzasadnienia zarzutów przez skarżącego jest samodzielną przesłanką odmowy nadania biegu skardze, zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 2 w związku z art. 53 ust. 3 u.o.t.p. TK.

7. Ze złożonych pism procesowych można natomiast wnioskować, że skarżący naganie ocenia samo działanie sądu w jego sprawie. Skarżący podkreśla bowiem, że sąd nie spełnił swojej roli, jaką jest sprecyzowanie za pomocą pytań, jakim majątkiem dysponuje faktycznie dłużnik oraz gdzie ten majątek się znajduje. W opinii Trybunału tak skonstruowany zarzut nie dotyczy niekonstytucyjności przepisu, ale odnosi się do stosowania prawa, co jest

podstawą do odmowy nadania skardze biegu w jego zakresie na podstawie art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p. TK (zob. postanowienie TK z 20 lipca 2011 r., sygn. akt Ts 303/10, OTK ZU nr 6/B/2011, poz. 454).

8. Na marginesie Trybunał zaznacza, że art. 2 Konstytucji przywołany w skardze jako wzorzec do badania art. 394 § 1, a także art. 913-917, art. 918¹ oraz art. 919-921 k.p.c. nie może być samodzielnym wzorcem w postępowaniu skargowym. Ten przepis może być wzorcem kontroli tylko w powiązaniu z innymi wolnościami i prawami określonymi w Konstytucji (zob.: postanowienie pełnego składu TK z 23 stycznia 2002 r., sygn. akt Ts 105/00, OTK ZU nr 1/B/2002, poz. 60), jako że nie wyraża żadnego prawa podmiotowego w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji. W powyższym zakresie skarga nie spełnia więc wymagania określonego w art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p. TK, co w świetle art. 61 ust. 4 pkt 2 u.o.t.p. TK jest uzasadnieniem odmowy nadania jej dalszego biegu.

Biorąc powyższe pod uwagę, Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty doręczenia tego postanowienia.